

ANITA RAPAN PAPEŠA
Gradski muzej Vinkovci
Trg bana Josipa Šokčevića 16
HR – 32100 Vinkovci
anita@muzejvk.hr

DVIJE RANOSREDNJOVJEKOVNE
NARUKVICE KAO PRILOG
POZNAVANJU KONTINUITETA
ŽIVOTA U VINKOVCI

UDK: 069.51:903.25(497.5 Vinkovci)''653''
Stručni rad

Autorica u radu obrađuje dvije brončane narukvice iz ranosrednjovjekovne arheološke zbirke Gradskog muzeja Vinkovci. Riječ je o narukvicama iz vremena bjelobrdske kulture, a koje tipološki pripadaju narukvicama sa životinjskim glavama. Iako su oba nalaza bez točnih i jasnih okolnosti nalaza, upravo zbog svojih tipoloških karakteristika zavređuju pažnju stručne javnosti. Naime, riječ je o nalazima kakvih u Hrvatskoj nema puno, a i inače se ne nalaze tako često kao neki drugi »tipičniji« predmeti bjelobrdske kulture.

Ključne riječi: brončana narukvica, životinjske glave, bjelobrdska kultura

Tijekom revizije arheološke zbirke Gradskog muzeja Vinkovci naišli smo na zanimljivu brončanu narukvicu koja je dio staroga muzejskog fonda – zbirke Mate Medvedovića, inače inicijalne za osni-

TWO EARLY-MEDIAEVAL BRACELETS
AS A CONTRIBUTION TO KNOWLEDGE
OF THE CONTINUITY OF LIFE IN
VINKOVCI

UDC: 069.51:903.25(497.5 Vinkovci)''653''
Professional paper

In this paper the author discusses two bronze bracelets from the Early Mediaeval archaeological collection of the Vinkovci Municipal Museum. These bracelets originate from the period of the Bijelo Brdo Culture, and belong to the category of animal-head bracelets. Although there are no clear and accurate data on the circumstances in which either of these items was found, their typological features warrant the attention of professionals. Such finds are not numerous in Croatia, and even in other regions they are not as frequent as some other "more typical" objects of the Bijelo Brdo Culture.

Key words: bronze bracelet, animal heads, Bijelo Brdo Culture

In the course of revision of the archaeological collection of the Vinkovci Municipal Museum, we came across an interesting bronze bracelet among the old museum artefacts – the collection of Mate Medvedović,

vanje Muzeja 1946. godine.¹ Brončana narukvica pripada ranijoj fazi bjelobrd-ske kulture, i iako nije sačuvan podatak o točnoj lokaciji ovog nalaza, svakako je riječ o jednom zanimljivom dokazu o kontinuiranom naseljavanju područja grada Vinkovaca. Premda je narukvicu sumarno objavio još S. Dimitrijević,² u stručnoj literaturi ostala je prilično nezamijećena. Kako je riječ o rijetkom i zanimljivom predmetu, a uz novu muzejsku akviziciju,³ trenutačno u Gradskom muzeju Vinkovci postoje dva, njihova bi objava⁴ pomogla približavanju muzejskog fundusa zainteresiranim stručnjacima.

Podaci vezani uz spomenute predmete iznimno su manjkavi; tako za prvu narukvicu u »Popisu zbirke Mate i Helene Medvedović«⁵ za brojeve od 225. do 249. stoji sljedeće: *Brončane narukvice čitave, slomljene i ulomci njihovi. Vinkovci*,⁶ dok se u Inventarnoj knjizi ovaj predmet vodi pod brojem GMV k A242a, bez daljnjih podataka. Druga je narukvica u Muzeju dospjela s predmetima darovanim Muzeju u sklopu izložbe »Spašena baština«,⁷ a nađena je kao površinski nalaz na antičkom lokalitetu nedaleko od sela Markušica. Riječ je o jedinom srednjovjekovnom nalazu na navedenom lokalitetu s kojega inače imamo isključivo antičke nalaze. No kako arheološka istraživanja ondje

which served as an impetus for the museum's foundation in 1946.¹ The bronze bracelet belongs to the early phase of the Bijelo Brdo Culture, and, although no data on its exact find-site have been preserved, there is no doubt that this is interesting evidence of the continuous settlement of the territory of the town of Vinkovci. Although the bracelet has already been succinctly published by S. Dimitrijević,² it has gone rather unnoticed in the professional literature. Given the rare and interesting nature of this item – there are currently two such bracelets in the Vinkovci Municipal Museum, one being a recent acquisition³ – their publication⁴ could facilitate the presentation of the museum collection to interested experts.

Data concerning these artefacts are very scarce: the "Inventory of the collection of Mato and Helena Medvedović"⁵ lists the following under numbers 225-249: *Bronze bracelets integral, broken and their fragments. Vinkovci*,⁶ while the Inventory Ledger registers this artefact under number GMV k A242a, without any additional data. The second bracelet arrived at the Museum with other items donated within the framework of the "Rescued Heritage" exhibition.⁷ It had been found as a surface find at a classical-antiquity site near the village of Markušica. It is the only mediaeval find discovered at the site, which has otherwise yielded only finds from

¹ Iskra-Janošić 1996, 9.

² Dimitrijević 1979, 195 (T. 28: 2).

³ Poklon kolekcionara M. Adžage iz Nuštra.

⁴ Zahvaljujem dr. sc. Ž. Demi na pomoći i sugestijama tijekom obrade ovog materijala.

⁵ Dokumentacija GMV k (Gradskog muzeja Vinkovci).

⁶ Riječ je o ukupno 25 narukvica iz razdoblja starijeg i mlađega željeznog doba, rimskog razdoblja i o jednoj srednjovjekovnoj narukvici.

⁷ Riječ je o izložbi predmeta od metala iz svih vremenskih razdoblja koje su na neregistriranim arheološkim lokalitetima vinkovačkog kraja prikupili kolekcionari te ih donirali GMV k, koja je otvorena u povodu Međunarodnog dana muzeja 2013.

¹ Iskra-Janošić 1996, 9.

² Dimitrijević 1979, 195 (Pl. 28: 2).

³ A donation by collector M. Adžaga of Nuštar.

⁴ I am grateful to Dr. Ž. Demo, for his assistance and suggestions given during the processing of this material.

⁵ Internal documentation of the GMV k (Vinkovci Municipal Museum).

⁶ There are a total of 25 bracelets from the Early and Late Iron Ages and Roman period and one from the Middle Ages.

⁷ This was an exhibition of metal artefacts from all historical periods, discovered by collectors at unregistered archaeological sites and donated to the GMV k. The exhibition was opened on the occasion of the 2013 International Museum Day.

Br. / No.	Inv. br. GMVk / Inv. No. GMVk	Metal	Tip / Type	Krajevi / Ends	Promjer narukvice / Bracelet diameter	Promjer obruča / Hoop diameter	Težina / Weight
1.	A242a	bronca / bronze	G.8, De.2.1, K.4b	životinjske glave zatvorenih čeljusti / animal heads with closed jaws	74 mm	5 mm	27.10 g
2.	A5930	bronca / bronze	G.8, De.2.1, K.3b	životinjske glave otvorenih čeljusti / animal heads with open jaws	77 mm	6 mm	34.78 g

Tablica / Table 1: Narukvice iz Vinkovaca i Markušice / Bracelets from Vinkovci and Markušica (autor / author A. Rapan Papeša, 2013.)

nisu provođena, niti su planirana u skorijoj budućnosti, za sada se ne može objasniti preciznije podrijetlo ovog predmeta.

Kao što smo već spomenuli, u radu će se obraditi dvije narukvice; jedna je stari nalaz, a druga nova akvizicija. Vinkovačka (T. 1: 1) je masivna brončana, lijevana narukvica, sastavljenih krajeva, kojoj je luk s vanjske strane ukrašen plitkim urezima u imitaciji tordiranja, dok je s unutarnje strane gladak. Obruč ima presjek u obliku slova D. Narukvica pri vrhu završava dvjema nasuprotno postavljenim životinjskim glavama (sl. 3: 1) s reljefno naglašenim očima i uskim, dugim, zatvorenim njuškama, koje s jedne strane nose ukras u obliku plitkih ureza (sl. 1). Druga je narukvica (T. 1: 2) također masivna, brončana, lijevana narukvica, sastavljenih krajeva, kojoj je luk izveden pseudotordiranim lijevanjem. Narukvica pri vrhu završava (sl. 3: 2) dvjema nasuprotno postavljenim glavama, širom otvorenih čeljusti, koje su s obje strane ukrašene s po tri urezane okomite linije (sl. 2).

classical antiquity. However, the site has not been explored archaeologically, and no excavation has been planned for the near future, and thus for the time being we cannot provide any more precise explanation of the origin of this artefact.

As already mentioned, in this paper two bracelets will be discussed: one of them is an old find, and the other is a new acquisition. The bracelet from Vinkovci (Pl. 1: 1) is a massive cast-bronze bracelet, with joined ends. The external side of its arch is decorated with shallow incisions mimicking a twisted arch, and its internal side is smooth. The hoop has a D-shaped cross-section. At its top, the bracelet ends in two counter-positioned animal heads (Fig. 3: 1), with eyes and long, closed muzzles rendered in relief, decorated on one side with shallow incisions (Fig. 1). The second bracelet (Pl. 1: 2) is also a massive cast-bronze bracelet with joined ends, its arch cast to imitate twisting. At its top, the bracelet ends in two counter-positioned heads (Fig. 3: 2) with wide-open jaws, decorated on each side with three vertical incised lines (Fig. 2).

Sl. / Fig. 1: Detalj prednje i stražnje strane glave narukvice 1 / Details of the front and back of the head of bracelet 1 (snimila / photo by A. Rapan Papeša, 2013.)

Nalazi iz razdoblja bjelobrdske kulture na vinkovačkom području nisu nepoznata. Prvi spomen potječe od J. Brunšmida, koji u opisu položaja i nalaza južne nekropole rimskih Cibala spominje i nalaze ulomaka dviju narukvica od tri pletene žice.⁸ Nažalost, ovaj podatak nikad kasnije nije potvrđen, odnosno istraživanja na navedenim pozicijama posljednjih godina pokazuju izrazito rimski karakter navedenog nalazišta.⁹ Na užem području grada ističe se dobro definiran lokalitet bjelobrdske kulture, a riječ je, naravno, o crkvi i groblju na položaju Meraja. Uz ostatke ranoromaničke crkve, datirane oko 1100. godine, tijekom arheoloških istraživanja 1965. godine istraženo je i 11 grobova priložima datiranih iz III. faze bjelobrdske kulture.¹⁰ Tijekom arheoloških istraživanja 1997. i 1998. godine na istom

⁸ Brunšmid 1902, 157.

⁹ Vulić, Rapan Papeša 2010, 58-60.

¹⁰ Dimitrijević 1966, 42-50; Dimitrijević 1979, 195-199.

Sl. / Fig. 2: Detalj prednje i stražnje strane glave narukvice 2 / Details of the front and back of the head of bracelet 2 (snimila / photo by A. Rapan Papeša, 2013.)

Finds from the period of the Bijelo Brdo Culture are not unknown in the territory of Vinkovci. They were first brought up by J. Brunšmid, who mentioned the discovery of fragments of two bracelets made of three plaited wires in his description of the location of, and finds from, the southern necropolis of Roman Cibalae.⁸ Unfortunately, this information has never been confirmed, and the exploration of the cited positions made in recent years demonstrates that the site has a pronounced Roman character.⁹ In the central area of the town, a well-defined site of the Bijelo Brdo Culture stands out in the area of the church and cemetery of Meraja. In addition to the remains of an Early Romanesque church dated to around 1100, the archaeological excavation of 1965 encompassed 11 graves dated, on the basis of discovered grave goods, to phase III of the Bijelo Brdo

⁸ Brunšmid 1902, 157.

⁹ Vulić, Rapan Papeša 2010, 58-60.

Sl. / Fig. 3: Pogled odozgo na narukvice 1 i 2 / View from above of bracelets 1 and 2 (snimila / photo by A. Rapan Papeša, 2013.)

lokalitetu otkriveno je još 5 bjelobrdskih grobova.¹¹ Istovremeno s ovim grobljem, nalazima nasebinske keramike tijekom zaštitnih arheoloških istraživanja u današnjoj Dugoj ulici na kućnim brojevima 40, 46 i 51, potvrđeno je i naselje.¹² Na širem području grada kao bjelobrdski lokalitet navodi se još i »Crkvište« na Borincima,¹³ koje je nedavno revidirano, s mogućnošću pripadnosti ovog lokaliteta i bjelobrdskom horizontu.¹⁴

Nakit ruku (narukvice i prstenje) predstavlja važan segment u istraživanjima groblja bjelobrdske kulture. Narukvice u bjelobrdskoj kulturi čine značajniju vrstu nakita.¹⁵ U sklopu bjelobrdske kulture narukvice sa životinjskim glavama češće

Culture.¹⁰ The 1997 and 1998 archaeological explorations of the same site discovered an additional five graves of the Bijelo Brdo Culture.¹¹ In parallel, finds of settlement pottery discovered during rescue archaeological excavations in what is today Long Street (Duga ulica), at house numbers 40, 46 and 51, have confirmed the existence of a settlement contemporary with the cemetery.¹² In the outlying area of the town, "Crkvište" at Borinci¹³ has also been cited as a Bijelo Brdo Culture site. The site has recently been revised, along with the possibility of its belonging to the Bijelo Brdo horizon.¹⁴

Hand jewellery (bracelets and rings) is an important segment of the finds discovered in graves of the Bijelo Brdo Culture. In this cul-

¹¹ Iskra-Janošić 1997, 244; Iskra-Janošić 2002, 73.

¹² Sekelj Ivančan 2001, 104.

¹³ Dimitrijević 1966, 41; Dimitrijević 1979, 194-195.

¹⁴ Filipec 2010, 271.

¹⁵ Demo 1996, 51.

¹⁰ Dimitrijević 1966, 42-50; Dimitrijević 1979, 195-199.

¹¹ Iskra-Janošić 1997, 244; Iskra-Janošić 2002, 73.

¹² Sekelj Ivančan 2001, 104.

¹³ Dimitrijević 1966, 41; Dimitrijević 1979, 194-195.

¹⁴ Filipec 2010, 271.

se sreću na lokalitetima južne Mađarske, istočne Slavonije, Srijema i Vojvodine, a rjeđe su jugozapadno od toga područja.¹⁶ Tako Ž. Tomičić navodi pet nalazišta u istočnoj Slavoniji i Baranji, jedno u Bosanskoj posavini, dva u Bačkoj i pet u mađarskoj Baranji,¹⁷ a J. Mikecz navodi tri nalazišta u istočnoj Slavoniji, jedno u Bosanskoj posavini, dva u Bačkoj i pet u mađarskoj Baranji, jedno u Banatu i jedno u regiji zapadno od Balatona.¹⁸ Navedene brojke odnose se i na otvorene i zatvorene narukvice. Vremenski okvir u kojem se narukvice sa životinjskim/zmijskim glavama pojavljuju na navedenom prostoru od rane je faze I. stupnja do kraja kasne faze II. stupnja bjelobrdske kulture.¹⁹

Prema tipologiji i kronologiji J. Gieslera, koje su temelj istraživanja nalaza bjelobrdske kulture, narukvice sa životinjskim glavama označene su kao Tip 8 (G.8) i jedan su od tipova karakterističnih za fazu Bijelo Brdo I, koja datira iz druge polovine 10. i prve trećine 11. stoljeća (950.-1030.).²⁰ Prema navedenoj tipološkoj i kronološkoj shemi J. Gieslera, Ž. Tomičić na prostoru međuriječja Mure, Drave, Dunava i Save narukvice s krajevima u obliku životinjske glave također označava tipom 8 (■).²¹ Međutim, pojava narukvica tipa G.8 na groblju u Majsu, s nalazima tipičnim za kasnu fazu II. stupnja bjelobrdske kulture (datirane iz posljednje trećine 11. stoljeća) ostavlja mogućnost upotrebe ovog tipa i kroz dulje vremensko razdoblje.²² Tipologija L. Kovácsa, utemeljena je na 194 primjerka narukvica sa zmijskim glavama s područja Mađarske, bivše Jugoslavije, Rumunjske, a dijele ih na sljedeće tipove: narukvice glatkog obruča sa zmijskim glavama (tip 1a-d),

bracelets were important pieces of jewellery.¹⁵ Within the framework of the Bijelo Brdo Culture, bracelets with animal heads have frequently been found at sites in southern Hungary, eastern Slavonia, Syrmia and Vojvodina, while such finds have been more scarce to the south-west of this region.¹⁶ Thus Ž. Tomičić lists five sites in eastern Slavonia and Baranja, one in the Bosnian Sava Region, two in Bačka and five in Hungarian Baranja,¹⁷ while J. Mikecz cites three sites in eastern Slavonia, one in the Bosnian Sava Region, two in Bačka, five in Hungarian Baranja, one in Banat and one in the region to the west of Lake Balaton.¹⁸ The above numbers include both open and closed bracelets. The time frame in which bracelets with animal/snake heads appear in this region is from the early phase I to the end of the late phase II of the Bijelo Brdo Culture.¹⁹

According to J. Giesler's typology and chronology, which has served as the basis for the analysis of finds of the Bijelo Brdo Culture, bracelets with animal heads are designated as type 8 (G.8) and identified as one of the characteristic types of Bijelo Brdo phase I, dated to the second half of the 10th and first third of the 11th centuries (950-1030).²⁰ In accordance with the aforementioned typological and chronological scheme of J. Giesler, Ž. Tomičić has also labelled bracelets with ends shaped as animal heads discovered in the territory between the rivers Mura, Drava, Danube and Sava as type 8 (■).²¹ However, the emergence of the G.8 type of bracelets at the cemetery of Majs, together with finds typical of the late phase II of the Bijelo Brdo Culture (dated to the last third of the 11th century) allows for the possibility that this type was used through a longer period of time.²² The

¹⁵ Demo 1996, 51.

¹⁶ Demo 1996, 52.

¹⁷ Tomičić 1992, 136; Tomičić 1997, 85.

¹⁸ Mikecz 2009 (Map 3.17).

¹⁹ Tomičić 1997, 89.

²⁰ Giesler 1981, 120, 151.

²¹ Tomičić 1992a, Fig. 1.

²² Tomičić 1992, 138.

¹⁶ Demo 1996, 52.

¹⁷ Tomičić 1992, 136; Tomičić 1997, 85.

¹⁸ Mikecz 2009 (Karta 3.17).

¹⁹ Tomičić 1997, 89.

²⁰ Giesler 1981, 120, 151.

²¹ Tomičić 1992a, sl. 1.

²² Tomičić 1992, 138.

narukvice glatkog obruča s nenaglašenim zmijskim glavama (tip 2a-b), narukvice lijevanog obruča u imitaciji tordiranja sa zmijskim glavama (tip 3a-c), narukvice lijevanog obruča u imitaciji tordiranja glatke unutarnje strane i D-presjeka sa zmijskim glavama (tip 4a-b), narukvice sa zmijskim glavama za koje nije sakupio dodatne podatke (tip 5a-c), narukvice sa životinjskim glavama od plemenitog materijala (tip 6a-b). L. Kovács navedene primjerke razlikuje od kasnoantičkih uzora, ali i od mlađih primjeraka, te ih sve datira s kraja 10. i početkom 11. stoljeća.²³ Prema nalazima s lokaliteta Lijeve Bara u Vukovaru Ž. Demo je napravio tipologiju bjelobrdskih narukvica, koje dijeli na sljedeće osnovne tipove: otvorene, zatvorene i na narukvice na zakapčanje;²⁴ prema ovoj podjeli, narukvice odgovaraju tipu De.2.1 (zatvorene narukvice sa životinjskim glavama) te datiraju iz kasnog 10. stoljeća.²⁵

U literaturi se ovakvi primjerci narukvica, koji završavaju animalnim prikazima, često nazivaju narukvicama sa zmijskim glavama; smatram točnijim naziv *životinjske glave* i podržavam autore koji koriste općenitiji naziv. Naime, vrlo često glave ne pokazuju karakteristične odlike koje bi asocirale na zmijske glave, već bismo pažljivijim proučavanjem mogli razaznati cijelu paletu različitih životinja.

Neki autori (npr. Feher, što podržava i Tomičić²⁶) povezuju ovaj tip s kasnoantičkim motivima, dok drugi pokušavaju dokazati vezu s južnoruskim prototipovima preko seobe Mađara (npr. Szőke). Kako god, razne varijante narukvica, koje završavaju sa životinjskim stiliziranim ili realističnim glavama, sporadično se nalaze u grobovima bjelobrdske kulture u uskom području jugoistočnog dijela Karpatske kotline.

typology of L. Kovács, based on 194 samples of bracelets with snake heads from the territory of Hungary, the former Yugoslavia and Romania, classifies them into the following types: bracelets of smooth hoop with snake heads (type 1a-d), bracelets of smooth hoop with unpronounced snake heads (type 2a-b), bracelets with cast hoop imitating twisting with snake heads (type 3a-c), bracelets of cast hoop imitating twisting with smooth inner wall and D-shaped cross-section, with snake heads (type 4a-b), bracelets with snake heads for which he did not collect any additional data (type 5a-c), bracelets with animal heads made of precious materials (type 6a-b). L. Kovács differentiates between these items and their late Antiquity models, and also some later examples, and dates them all to the late 10th and early 11th centuries.²³ Using the finds from the site of Lijeve Bara in Vukovar, Ž. Demo developed a typology of bracelets of the Bijelo Brdo Culture, classifying them into these basic types: open, closed, and bracelets that fasten.²⁴ According to this classification, the bracelets discussed correspond to type De.2.1 (closed bracelets with animal heads), and are dated to the late 10th century.²⁵

In the literature, such bracelets which end in animalistic representations are often described as bracelets with *snake* heads. I believe that the label *animal* heads would be more appropriate, and I support the authors who use this more generic term. Very often these heads do not display characteristic features which would bring to mind snake heads, and a more careful study could result in a whole array of various animals.

Some authors (e.g. Feher, also supported by Tomičić²⁶) link this type with late Antiquity motifs, while others endeavour to demonstrate their association with southern-Russian prototypes, via the migration of Hungarians (e.g. Szőke). In any case, different bracelet

²³ Kovács 1994, 119-137.

²⁴ Demo 2009, 493 (sl. 42).

²⁵ Demo 2009, 498.

²⁶ Tomičić 2012, 42, 50.

²³ Kovács 1994, 119-137.

²⁴ Demo 2009, 493 (Fig. 42).

²⁵ Demo 2009, 498.

²⁶ Tomičić 2012, 42, 50.

Za razliku od niza otvorenih narukvica, koje završavaju stiliziranim životinjskim i/ili zmijskim glavama, čini se da zatvorene narukvice ovog tipa nisu tako česte.²⁷

Zatvorene narukvice sa životinjskim glavama nađene su u grobu 188, na položaju Venecija u Bijelom Brdu,²⁸ zatim na groblju u Junuzovcima,²⁹ u grobu 374 na Lijevoj Bari,³⁰ u grobu 28 u Vasasu (Somogy),³¹ u grobovima 61, 65 i 74, 99 i 122 u Ellendu,³² zatim imamo slučajan nalaz iz Lokvi³³ i Riđice³⁴...

Među navedenim primjerima ne nalazimo doduše identične analogije, ali postoje određene sličnosti. Tako kod vinkovačke narukvice najviše sličnosti uočavamo u izvedbi i oblikovanju završetka narukvice – glavi, i to na sljedećim primjerima: Bijelo Brdo II (oko),³⁵ Kidoš – Zmajevac,³⁶ Riđica,³⁷ Vasas,³⁸ Ellend.³⁹ Druga narukvica ima puno više sličnosti sa sljedećim nalazima: iz Junuzovaca,⁴⁰ Lokvi,⁴¹ Riđice i Ellenda. L. Kovács navodi ukupno 10 primjeraka narukvica tipa 4b, analognih opisanoj vinkovačkoj narukvici, te 28 primjeraka narukvica tipa 3b, koje odgovaraju drugom opisanome primjerku.⁴²

Što se tiče datacije narukvica iz groba 188 u nekropoli Bijelo Brdo II, datira iz druge faze posjedanja groblja, odnosno iz

²⁷ Zbog ograničenosti dostupne literature navest će se samo neke analogije.

²⁸ Brunšmid 1904, 73.

²⁹ Tomičić 2012 (sl. 1: 1).

³⁰ Demo 1996, 52 (sl. 3); Demo 2012, 321.

³¹ Dombay 1962, 71.

³² Dombay 1961, 140, 141, 143.

³³ Stanojev 1989, 57.

³⁴ Stanojev 1989, 101.

³⁵ Brunšmid 1904, 48 (sl. 21).

³⁶ Tomičić 1997, 73 (sl. 3); Tomičić 1997a, 73 (Abb. 3).

³⁷ Stanojev 1989, 101 (kat. br. 532).

³⁸ Dombay 1962 (T. 2: 11).

³⁹ Dombay 1961 (T. XXV: 3, T. XXVI: 6).

⁴⁰ Tomičić 2012, 41.

⁴¹ Stanojev 1989, 57 (kat. br. 295).

⁴² Kovács 1994, 136.

variants, ending in stylized or realistically rendered animal heads, have been found sporadically in graves of the Bijelo Brdo Culture in a narrow area of the south-eastern part of the Carpathian valley.

In contrast to the numerous open bracelets, ending in stylized animal and/or snake heads, it would appear that closed bracelets of this type are not that frequent.²⁷

Closed bracelets with animal heads have been found in grave 188 in the location called Venecija at Bijelo Brdo,²⁸ at the cemetery of Junuzovci,²⁹ in grave 374 at Lijeva Bara,³⁰ in grave 28 at Vasas (Somogy),³¹ in graves 61, 65 and 74, 99 and 122 at Ellend.³² Accidental finds have also been made at Lokve³³ and Riđica.³⁴

Among the examples listed, there are no identical analogies, but certain similarities are clearly present. For example, the Vinkovci bracelet, with its execution and shaping of the bracelet end (head), most resembles the following examples: Bijelo Brdo II (the eye),³⁵ Kidoš – Zmajevac,³⁶ Riđica,³⁷ Vasas,³⁸ Ellend.³⁹ The second bracelet shares more similar features with the finds from Junuzovci,⁴⁰ Lokve,⁴¹ Riđica and Ellend. L. Kovács cites a total of 10 bracelets of type 4b, analogous to the Vinkovci bracelet, and 28 bracelets of type 3b, which correspond to the second bracelet described above.⁴²

²⁷ Due to the limited literature available, only some analogies will be cited.

²⁸ Brunšmid 1904, 73.

²⁹ Tomičić 2012 (Fig. 1: 1).

³⁰ Demo 1996, 52 (Fig. 3); Demo 2012, 321.

³¹ Dombay 1962, 71.

³² Dombay 1961, 140, 141, 143.

³³ Stanojev 1989, 57.

³⁴ Stanojev 1989, 101.

³⁵ Brunšmid 1904, 48 (Fig. 21).

³⁶ Tomičić 1997, 73 (Fig. 3); Tomičić 1997a, 73 (Abb. 3).

³⁷ Stanojev 1989, 101 (Cat. No. 532).

³⁸ Dombay 1962 (Pl. 2: 11).

³⁹ Dombay 1961 (Pl. XXV: 3, Pl. XXVI: 6).

⁴⁰ Tomičić 2012, 41.

⁴¹ Stanojev 1989, 57 (Cat. No. 295).

⁴² Kovács 1994, 136.

prve polovine 11. stoljeća.⁴³ Narukvica iz Junuzovaca datira također iz prvog stupnja bjelobrdske kulture (965.-1030.).⁴⁴ Narukvica iz groba 374, s nekropole Lijeva Bara u Vukovaru, datira iz kasnog 10. stoljeća.⁴⁵ Narukvice iz Lokvi i Riđice datiraju iz 10.-11. stoljeća.⁴⁶

Sukladno navedenim primjerima, ove bismo narukvice također datirali krajem 10. i početkom 11. stoljeća, a posebno je zbog toga važna vinkovačka narukvica jer potvrđuje naseljenost područja grada Vinkovaca u razdoblju za koje nemamo puno arheoloških dokaza. S druge strane, otvara se pitanje druge narukvice i njezina smještaja u točniji arheološki i povijesni kontekst.

Ovim kratkim prikazom nalaza iz fundusa Zbirke razvijenog srednjeg vijeka Arheološkog odjela Gradskog muzeja Vinkovci, pokušali smo ukazati na činjenicu da sustavnom obradom muzejske građe možemo obogatiti svoje spoznaje o pojedinim vremenskim razdobljima. Za Vinkovce, konkretno, nemamo puno arheoloških nalaza koji se mogu datirati s prijelaza 10. na 11. stoljeće, stoga je svaki novi time i značajniji. Riječ je o razdoblju koje je bolje obrađeno putem povijesnih izvora,⁴⁷ a u odnosu na neka druga razdoblja, arheološki gotovo neprepoznato.

⁴³ Tomičić 1991, 102-103.

⁴⁴ Tomičić 2012, 46.

⁴⁵ Demo 2009, 498.

⁴⁶ Stanojev 1989, 133.

⁴⁷ Andrić 2007, 25-26.

As regards dating, the bracelet from grave 188 in the Bijelo Brdo II graveyard originates from the second phase of the graveyard, that is, from the first half of the 11th century.⁴³ The bracelet from Junuzovci also originates from the first phase of the Bijelo Brdo Culture (965-1030).⁴⁴ The bracelet from grave 374 of the Lijeva Bara necropolis in Vukovar has been dated to the late 10th century.⁴⁵ The bracelets from Lokve and Riđica originate from the 10th-11th centuries.⁴⁶

In line with the above examples, the two bracelets can also be dated to the late 10th and early 11th centuries. In this respect, the Vinkovci bracelet is particularly important, because it confirms that the territory of the town of Vinkovci was inhabited in a period which has not left much archaeological evidence. On the other hand, the question of the second bracelet and its more precise archaeological and historical context remains open.

With this brief presentation of two finds from the High Middle Ages Collection of the Archaeological Department of the Vinkovci Municipal Museum, we wanted to point to the fact that a systematic analysis of museum artefacts can enrich our knowledge of specific periods of history. In the case of Vinkovci, archaeological finds datable to the turn of the 10th century are scarce, making each new find from that period all the more important. This period has been researched better using historical sources,⁴⁷ but from the archaeological point of view, in comparison to some other periods, it is almost unrecognized.

⁴³ Tomičić 1991, 102-103.

⁴⁴ Tomičić 2012, 46.

⁴⁵ Demo 2009, 498.

⁴⁶ Stanojev 1989, 133.

⁴⁷ Andrić 2007, 25-26.

Bibliografija / Bibliography

- Andrić 2007 – S. Andrić, *Vinkovci u srednjem vijeku: područje grada Vinkovaca od kasne antike do kraja turske vlasti*, Bibliotheca Croatica - Slavonica, Sirmiensia et Baranyensia. Studije knj. 9, Vinkovci, Slavonski Brod, Matica Hrvatska (Ogranak), Hrvatski institut za Povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2007.
- Brunšmid 1902 – J. Brunšmid, »Colonia Aurelia Cibalae«, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, Zagreb, N. s., VI, 1902, 117-166.
- Brunšmid 1904 – J. Brunšmid, »Hrvatske sredovječne starine«, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, Zagreb, N. s., VII, 1904, 30-97.
- Demo 1996 – Ž. Demo, *Vukovar – Lijeva bara*, katalog izložbe, Zagreb, Arheološki muzej, 1996.
- Demo 2009 – Ž. Demo, *Ranosrednjovjekovno groblje bjelobrdske kulture: Vukovar – Lijeva Bara (X.-XI. stoljeće)*, Katastrofi i monografije Arheološkog muzeja u Zagrebu VI/1-2, Zagreb, Arheološki muzej u Zagrebu, 2009.
- Dimitrijević 1966 – S. Dimitrijević, »Rezultati arheoloških iskopavanja na području vinkovačkog muzeja od 1957. do 1965. god. (Prethistorija i srednji vijek)«, u *20 godina muzeja Vinkovci*, Vinkovci, Gradski muzej Vinkovci, 1966, 34-99.
- Dimitrijević 1979 – S. Dimitrijević, »Arheološka topografija i izbor arheoloških nalaza s vinkovačkog tla«, u Rapanić, Ž. (ur.), *Corolla memoriae Iosepho Brunšmid dicata*, Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 4, Split, Hrvatsko arheološko društvo, 1979, 133-200.
- Dombay 1961 – J. Dombay, »Árpád-kori temetők Baranyá-ban (Friedhöfe aus der Arpadenzeit im Komitat Baranya) I.«, *Janus Pannonius Múzeum Évkönyve*, Pécs, 5, 1960 [1961], 135-157.
- Dombay 1962 – J. Dombay, »Árpád-kori temetők Baranyá-ban (Friedhöfe aus der Arpadenzeit im Komitat Baranya) II.«, *Janus Pannonius Múzeum Évkönyve*, Pécs, 6, 1961 [1962], 69-84.
- Filipec 2010 – K. Filipec, »Srednjovjekovna keramika s lokaliteta Borinci – Crkvište – Crni gaj 1961. (Medieval pottery from the Borinci – Crkvište – Crni gaj site discovered in 1961)«, *Opuscula archaeologica*, Zagreb, 34, 2010, 255-284.
- Giesler 1981 – J. Giesler, »Untersuchungen zur Chronologie der Bijelo Brdo – Kultur: Ein Beitrag zur Archäologie des 10. und 11. Jahrhunderts im Karpatenbecken«, *Praehistorische Zeitschrift*, Berlin, New York, 56/1, 1981.
- Mikecz 2009 – J. Mikecz, *The place that lies between: Slavonia in the 10th and 11th century*, MA Thesis in Medieval Studies, Budapest, Central European University, 2009.
- Iskra-Janošić 1996 – I. Iskra-Janošić, »50. obljetnica Gradskog muzeja Vinkovci«, u Iskra-Janošić, I., Gligorević, Lj., Krznarić Škrivanko, M. (ur.), *Gradski muzej Vinkovci 1946.-1996.: spomenica*, Vinkovci, Gradski muzej Vinkovci, 1996, 9-21.
- Iskra-Janošić 1997 – I. Iskra-Janošić, »Arheološka iskopavanja na srednjovjekovnom lokalitetu Meraja u Vinkovcima«, *Opuscula archaeologica*, Zagreb, 21, 1997, 243-249.
- Iskra-Janošić 2002 – I. Iskra-Janošić, »Kasni srednji vijek«, u Dizdar, M., Iskra-Janošić, I., Krznarić Škrivanko, M., *Iz kolijevke rimskih careva: Vinkovci u svijetu arheologije*, katalog izložbe, Vinkovci, Zagreb, Gradski muzej Vinkovci, Arheološki muzej u Zagrebu, 2002, 73-74.
- Kovács 1994 – L. Kovács, *Das früharpadenzeitliche Gräberfeld von Szabolcs*, Varia Archaeologica Hungarica 6, Budapest, Publicationes Instituti Archaeolo-

gici Academiae Scientiarum Hungaricae Budapestini, 1994.

Sekelj Ivančan 2001 – T. Sekelj Ivančan, *Early Medieval pottery in northern Croatia: typological and chronological pottery analyses as indicators of the settlement of the territory between the rivers Draava and Sava from the 10th to 13th centuries AD*, BAR International Series 914, Oxford, Archaeopress, 2001.

Stanojev 1989 – N. Stanojev, *Nekropole X-XV veka u Vojvodini (Nekropolen aus dem 10.-15. Jahrhundert in der Vojvodina)*, Katalog/Arheološko društvo Vojvodine 1, Novi Sad, Arheološko društvo Vojvodine, 1989.

Tomičić 1991 – Ž. Tomičić, »Novi prilozi vrednovanju ostavštine srednjovjekovnog groblja Bijelo Brdo II (New contributions to the evaluation of the remains of the medieval cemetery Bijelo Brdo II)«, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, Zagreb, 8, 1991, 95-148.

Tomičić 1992 – Ž. Tomičić, »Prilog istraživanju kronologije srednjovjekovnog groblja Lijeva Bara u Vukovaru: Hommage à Vukovar«, *Starohrvatska prosvjeta*, Split, Ser. III, 20, 1990 [1992], 111-189.

Tomičić 1992a – Ž. Tomičić, »Neuere Erforschungen der Bijelo Brdo – Kultur in Kroatien (Novija istraživanja bjelobrdske kulture u Hrvatskoj)«, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, Zagreb, 9, 1992, 113-130.

Tomičić 1997 – Ž. Tomičić, »Baranja u svjetlu arheoloških svjedočanstava bjelobrdske kulture: prinos analizi ranosrednjovjekovnog groblja Majs-Udvar«, *Osječki zbornik*, Osijek, XXII-XXIII, 1997, 71-97.

Tomičić 1997a – Ž. Tomičić, »Baranya in Lichte archäologischer Zeugnisse der Bijelo Brdo-Kultur: Ein Beitrag zur Analyse des frühmittelalterlichen Gräberfeldes Majs-Udvar«, *Prilozi Instituta za arheologiju*, Zagreb, 11-12, 1997, 71-98.

Tomičić 2012 – Ž. Tomičić, »Novi pogledi na ostavštinu ranosrednjovjekovnog groblja Junuzovci«, *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Razred za društvene znanosti*, Zagreb, 49=512, 2012, 29-56

Vulić, Rapan Papeša 2010 – H. Vulić i A. Rapan Papeša, »Redni broj: 26, Lokalitet: Vinkovci – Ulica D. Žanića Karle 2 (Markt)«, *Hrvatski arheološki godišnjak*, Zagreb, 6, 2010, 58-60.

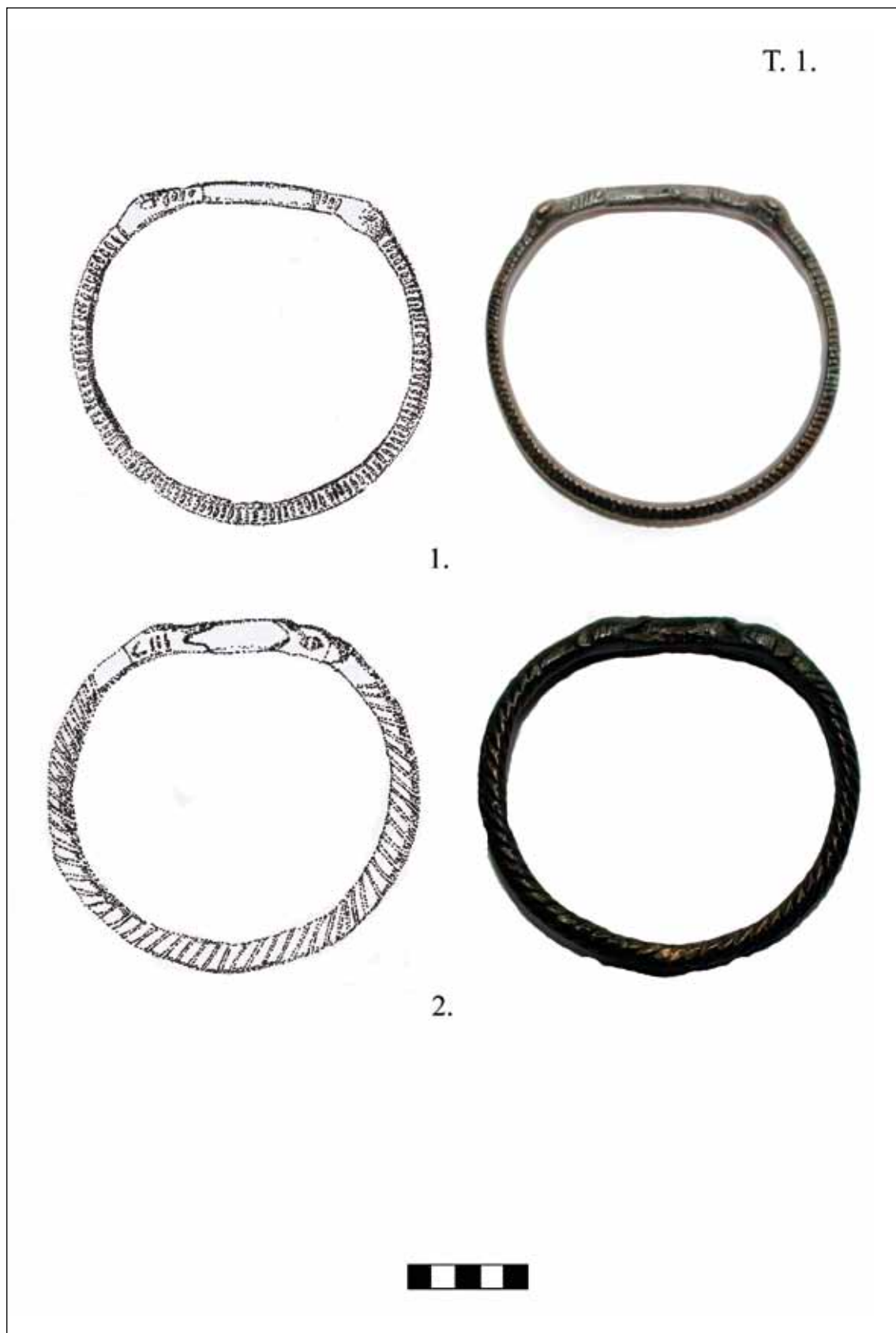

Tabla / Plate 1